

מעקב הומניטרי אוגוסט 2009

סקירה כללית

קייטנות הקיץ של אונר"א: שיא עולמי חדש בהזנקה סימולטנית של עפיפונים מסוגים שונים. צילום: אונר"א

28 פלסטינים, כולל חמישה אזרחים, נהרגו בחודש אוגוסט ברצועת עזה במהלך התנגשויות פנימיות. היה זה אחד החודשים עקובי הדם ביותר מאז השתלטות החמאס על רצועת עזה; יותר מ-100 אנשים נוספים ניפצעו בתקרית זו. להוציא תקרית זאת לא נרשמו שינויים במגמות הגישה וההגנה על אזרחים לעומת החודשים הקודמים. מספר הניפגעים הפלסטינים בחודש אוגוסט נותר נמוך בהשוואה לממוצע הניפגעים החודשי במחצית הראשונה של השנה והתנועה הפלסטינית אל המרכזים העירוניים הראשיים בגדה המערבית נותרה חלקה יחסית, להוציא גישה לירשולים המזרחית ואיזור H2 בחברון. הגישה לשטחים חקלאיים ולשטחי מרעה נרחבים, כמו גם למקורות מים בגדה המערבית נותרה מוגבלת

במידה רבה. המצור שהטילה ישראל על רצועת עזה נמשך והוא ממשיך לפגוע במקורות המחייה ובאספקת השירותים לאוכלוסיית הרצועה.

נותרה חלקה יחסית, להוציא גישה לירשולים המזרחית ואיזור H2 בחברון. הגישה לשטחים חקלאיים ולשטחי מרעה נרחבים, כמו גם למקורות מים בגדה המערבית נותרה מוגבלת

נושאים בהם עוסק גיליון זה:

הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית: מגמת ירידה בפציעות כתוצאה מהסכסוך • ירידה בהיקף הריסות הבתים בגדה המערבית ובעקירת תושבים כתוצאה מכך • המשך גירוש פלסטינים במזרח ירושלים • מענה למחסור במים • הגבלות גישה מביאות לעקירה כפויה • הקלות חלקיות בגישה לכביש עירוני בחברון; הוקמו שני מחסומים חדשים במקום אחר • צימצום הגישה לאדמות חקלאיות שמאחורי הגדר בנפות ירושלים ורמאללה • עידכון בנושאי גישה הומניטרית בגדה המערבית • מדיניות אשרות חדשה מגבילה גישה לגדה המערבית ובתוכה • צוו חדש להקמת בתי דין צבאיים לקטינים • דוח חדש מטעם האו"ם: רמות חוסר הבטחון התזונתי נותרו ללא שינוי

רצועת עזה: לפחות 28 בני אדם נהרגו בהתנגשות פנימית בן פלגים • עליה ברמת האלימות הישראלית-פלסטינית ובמספר הניפגעים; חודשו תקיפות מהאוויר • דוחות חדשים מתעדים פגיעה באזרחים פלסטיניים וישראלים • המצור נמשך; עליה קלה בהיקף היבוא • שיפור קל בגישה של חולים לטיפול רפואי מתמחה מחוץ לגבולות הרצועה • מחסור בתרופות בסיסיות • דוח OCHA על ההשלכות ההומניטריות של המצור על רצועת עזה • סיכום עונת קייטנות קיץ 2009 ברצועת עזה

השטח הפלסטיני הכבוש – הגדה והרצועה: נתונים בנושא הגנה על ילדים • חזרה לבית הספר: מאות אלפי ילדים סובלים ממחסור בתשתיות ובציוד • דוח על התעללות בילדים פלסטיניים • מימון הליך הפנייה המשולבת

המזרחית קיים מחסור בכ-1,000 כיתות לימוד ויותר מ-5,000 ילדים פלסטינים אינם רשומים כלל לבית ספר כלשהו. בשטח C שבגדה המערבית זיהו אנשי OCHA יותר מעשרה בתי ספר המאויימים בצווי הריסה, כולל בית הספר הקהילתי של ילדי שבט הג'האלין שניבנה מצמיגים ומלבני בוץ ושאמור היה לאכלס 100 ילדים בגילאי 4 – 7.

המחלות הזיהומיות השכיחות ביותר המשפיעות על ילדים ברצועת עזה (כדוגמת שלשול מימי, שלשול דמי חריף דלקת כבד (צהבת) נגיפית) מקורן במי שתיה מזוהמים; החומרים הדרושים לשדרוג מערכות המים והתשתיות לטיהור השפכים נותרו מוגבלים ליבוא וכניסתם השוטפת לרצועה נמנעת. התוצאה היא הזרמה יומית של כ-80 מיליון ליטר שפכים גולמיים ושפכים מטוהרים למחצה, המזהמים את האקוויפר, מקור המים הטבעי היחיד של רצועת עזה. רבים מתושבי הרצועה נאלצים לרכוש מים מותפלים ממפעילים לא מורשים, שאינם מצויים תחת פיקוח ואינם מחויבים לשמור על תקני בריאות ובטיחות בסיסיים. באירוע שהתקיים ב-3 בספטמבר, הביעו מספר סוכנויות הומניטריות דאגה עמוקה לנוכח משבר המים והתברואה המעמיק ברצועה.

הבטחת הגנה על ילדים בשטח הפלסטיני הכבוש מהווה אתגר מתמשך. השנה עמדה אונר"א באתגר זה בהצלחה, כאשר קייטנות הקיץ שהפעילה לילדי עזה סייעו במתן מענה לצרכים פסיכו-סוציאליים של כ-250,000 ילדים ברחבי הרצועה ולעוד 500 ילדים, המאושפזים בבתי חולים או חוסים בבתי יתומים, אשר נבצר מהם להגיע לקייטנות. נערכו פעילויות מיוחדות עבור ילדים המרותקים למיטותיהם, כגון הצגות של תיאטרון בובות, מופעי ליצנים והקרנת סרטים מצויירים.

ילדי עזה הצליחו לרשום החודש שיא עולמי בספר השיאים של גינס בתחרות להזנקת המספר הגבוה ביותר של עפיפונים מסוגים שונים בזמנית – 3,710 עפיפונים הוזנקו לשמי עזה בעת ובעונה אחת. מידה דומה של יצירתיות ומאמצים קונקרטיים נדרשים על מנת לספק הגנה רבה יותר ולהבטיח חיי כבוד לילדים פלסטיניים ברחבי השטחים הכבושים.

העובדה שחייהם ושלומם של ילדים פלסטינים נתונים בסכנה הודגשה החודש בשורת תקריות מעוררת דאגה. תינוקת בת שנה מתה ברצועה בעת שהמתינה לתור לניתוח, שלא ניתן לבצע בעזה, ושאמור היה להתבצע בבית חולים בירושלים המזרחית. נער פלסטיני בן 16 נורה ונהרג על ידי חייל צה"ל לאחר שניקלע למה שמכונה "אזור חיץ" לאורך גדר הגבול עם ישראל. בלילה שלפני פתיחת שנת הלימודים, מת נער פלסטיני בן 15 לאחר שנורה וניפגע בחזהו מאש שנורתה על ידי חייל צה"ל שהיה מוצב במגדל תצפית מבוסן. שני נערים פלסטינים נוספים נהרגו מאז אוקטובר 2008 בעת שנורו על ידי חיילים שהיו מוצבים באותו מגדל תצפית.

20 ילדים גורשו עם משפטיהם מבתיהם שבשכונת שיח' ג'ראח בירושלים המזרחית. 58 משקי בית באיזור מסאפר יאטה שבדרום הר חברון, אשר מרבית הפרטים המתגוררים בהם הינם ילדים, לא קיבלו החודש אספקת מים משום שדרך הגישה לישובים בהם הם מתגוררים חסומה בערמות עפר.

בדומה לחודש הקודם, הוחזקו החודש יותר מ-350 ילדים פלסטינים בבתי כלא ובבתי מעצר ישראליים. בתגובה לביקורת שנמתחה על ידי אירגוני זכויות אדם, הכריז צה"ל על הקמת בתי דין צבאיים ועל מינוי שופטי נוער לדון בעניינים של קטינים פלסטיניים עד גיל 15. בד בבד עם הקמת בית דין חדש זה, קיים חשש מהמשך המעצרים, ההעמדה לדין והכליאה של קטינים פלסטיניים בשל עברות נגד כוחות צה"ל ומתנחלים ישראלים בגדה המערבית.

פתיחת שנת הלימודים החדשה מציבה באור הזרקורים את המחסור הנמשך בחדרים ובחומרי לימוד המשפיעים על מאות אלפי ילדים פלסטינים. שמונה-עשר בתי ספר ברחבי רצועת עזה עומדים בהריסותיהם מאז מתקפת 'עופרת יצוקה', ולא ניתן לשפץ ולשקם לפחות 280 בתי ספר שספגו פגיעות קלות עד קשות עקב האיסור המתמשך שמטילה ישראל על יבוא חומרי בנייה וציוד לימודי נוסף לרצועה; מצב דברים זה יוצר בעייה קשה של צפיפות יתר בכיתות, כמו גם שיבושים במהלך יום הלימודים עקב מחסור מתמשך בציוד לימודי כגון מחברות, ספרי לימוד וציוד לימודי אחר. בירושלים

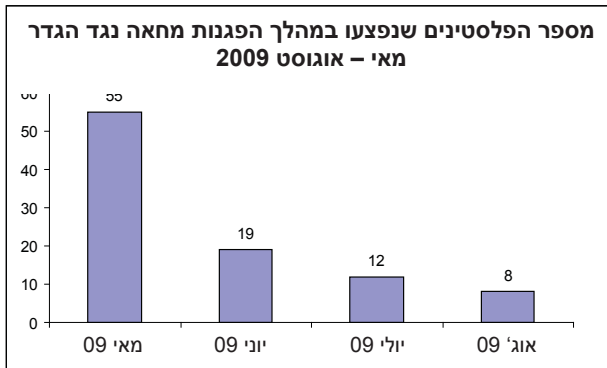
נמשכת מגמת הירידה במספר הפצועים בתקריות הקשורות לסכסוך

במהלך אוגוסט, נהרג ילד פלסטיני ו-36 אחרים ניפצעו, ביניהם שישה ילדים, בידי כוחות הביטחון הישראליים (31) ובידי מתנחלים (5) בגדה המערבית. מספר הפצועים הפלסטינים מייצג עלייה בשיעור של 38% ביחס לנתון המקביל מחודש יולי (26), אשר במהלכו נרשם מספר הפצועים הנמוך ביותר מאז פברואר 2005. יחד עם זאת, מספר הפצועים באוגוסט נותר נמוך בהרבה מממוצע הפצועים החודשי שנרשם מאז תחילת השנה (95).

התקרית החמורה ביותר התרחשה בליל ה-31 באוגוסט, כאשר חיילים ישראלים ירו והרגו נער פלסטיני בן 15 תושב מחנה הפליטים אל ג'לאזן (רמאללה), לאחר שלטענתם שיידה בקבוק תבערה לעבר מגדל תצפית של צה"ל הממוקם בסמוך להתנחלות בית אל. הנער, שנורה בליבו, טופל בשטח ע"י חובשים ישראלים והועבר לאחר מכן לבית חולים ישראלי, שם נפטר זמן קצר לאחר הגעתו. לאחר התקרית, ירו חיילי צה"ל רימוני גז והלם לעבר קהל שנאסף במקום וגרמו לפציעתם של חובש פלסטיני ועובד אונר"א. שלוש תקריות זהות כמעט לחלוטין (של ירי בפלסטינים לאחר שיידו, לכאורה, בקבוקי תבערה לעבר מגדל תצפית צבאי) התרחשו באותו מקום במהלך 2008 ו-2009 והסתיימו במותם של שלושה פלסטינים נוספים, ביניהם שני ילדים.

מגמת הירידה במספר הפצועים הפלסטינים באה לידי ביטוי גם בהפגנות המחאה נגד הגדר שמתקיימות מדי שבוע בכפרים נעלין, בילעין (נפת רמאללה) ומעסרה (נפת בית לחם), שבמהלכן נפצעו בחודש אוגוסט שמונה פלסטינים¹. כוחות הביטחון הישראליים המשיכו לעשות שימוש ב"בואש", נוזל בעל ריח חריף שהשתמשו בו לראשונה ב-2008, הגורם לבחילה ולהקאות ואשר מאלץ את מפגינים להתפזר במטרה להימלט מן הריח. לצד הירידה במפלס הפצועים, דיווח ארגון זכויות האדם הישראלי בצלם כי מאז יוני 2009, חלה עלייה במספר הפעילויות הצבאיות שערכו צה"ל והשב"כ בכפר בילעין בשעות הלילה, אשר הסתיימו במעצרים

של תושבים המעורבים, לכאורה, בארגון הפגנות המחאה. לפי עדויות שנגבו על ידי הארגון, במהלך חלק מהמעצרים והחקירות שהתקיימו לאחריהם דווח על יחס בלתי הולם כלפי העצורים².

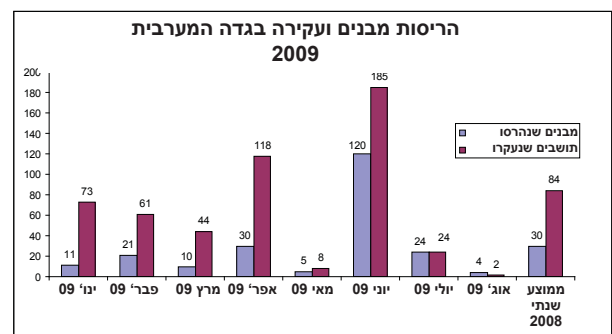

עוד במהלך החודש, דיווח משרד OCHA על 29 תקריות בהן היו מעורבים מתנחלים, אשר תקפו תושבים פלסטינים ואת רכושם. בעוד שנתון זה מייצג ירידה משמעותית ביחס למספר התקריות שנרשמו בחודש יולי (47), הוא קרוב לממוצע התקריות החודשי שנרשם מאז תחילת 2009 (28). ארבע מבין התקריות שהתרחשו במהלך החודש כללו תקיפות פיזיות, שגרמו לפציעתם של חמישה פלסטינים. במהלך אחת מתקריות אלו, פלסטיני תושב הכפר עזון הוכה קשות ע"י קבוצת מתנחלים תושבי מעלה שומרון ונגרמו לו מספר שברים. בנוסף, משרד OCHA תיעד במהלך החודש שלוש תקריות של יידוי אבנים בידי פלסטינים לעבר כלי רכב ישראלים שנעו בכבישי הגדה המערבית; ישראלי אחד נפצע.

היעדר אכיפה הולמת של החוק על מתנחלים ישראלים אלימים מצד רשויות ישראל מהווה מקור לדאגה מזה זמן רב. במהלך החודש, דיווחו אמצעי התקשורת הישראליים כי משטרת ישראל סגרה את תיק החקירה של תקרית שהתרחשה ב-8 ביוני 2008 בדרום חברון, אשר במהלכה מתנחלים רעולי פנים היכו ופצעו שלושה בני משפחה פלסטינית באורח חמור. למרות שהתקרית תועדה בוידאו, על פי דיווחי התקשורת לא עלה בידי המשטרה לעצור ולו חשוד אחד במעשים ולכן היא סגרה את תיק החקירה³.

ירידה במספר הריסות המבנים ועקירת תושבים ממקום מגוריהם בגדה המערבית

במהלך אוגוסט חלה ירידה משמעותית במספר אירועי הריסת המבנים והעקירה ונרשם הנתון הנמוך ביותר מאז תחילת 2009. בסה"כ נהרסו ארבעה מבנים, לעומת 25 במהלך חודש יולי: שני בתי מגורים בירושלים המזרחית נהרסו ע"י דייריהם בעקבות קבלת צווי הריסה מטעם עיריית ירושלים, כתוצאה מכך נעקרו שני תושבים מבוגרים ממקום מגוריהם, ושני מאגרי מים שהיו בשלבי בנייה נהרסו ע"י רשויות ישראל בשטח C. כמו כן במהלך אוגוסט, הגיעו אל משרד OCHA דיווחים על כך שרשויות ישראל מסרו שמונה צווי הפסקת עבודה⁴ כנגד מבנים בבעלות פלסטינית בשטח C (בנפות שכם וחברון) וחילקו צווי הפסקת עבודה מחודשים כנגד חמישה בתי מגורים באזור אל בוסתן של שכונת סילוואן בירושלים המזרחית. במהלך 2009, הרוסו רשויות ישראל 225 מבנים בבעלות פלסטינית, ביניהם 92 בתי מגורים; 81 אחוזים (182) מאירועי ההריסה התרחשו בשטח C. הריסות המבנים במהלך 2009 גרמו לעקירתם של 515 פלסטינים, אשר יותר ממחציתם ילדים, (262). 504 פלסטינים נוספים, ביניהם 303 ילדים, הושפעו גם הם מהריסות המבנים.

53 פלסטינים גורשו מבתיהם בירושלים המזרחית; מאות אחרים מצויים בסיכון

ב- 2 באוגוסט, 53 פלסטינים, ביניהם 20 ילדים, בני החמולות חאנון ואל ג'אוי, גורשו בכוח מבתיהם בשכונת שייח ג'ראח שבירושלים המזרחית בידי רשויות ישראל בעקבות פסיקת בית משפט. בתיהם נמסרו מיד לידי עמותת מתנחלים ועתירתם לביטול הגירוש, אשר הוגשה לבית המשפט המחוזי, נדחתה ב- 9 באוגוסט. המשפחות מפוצלות כעת

בין בתי שכנים וקרובים, וחלק מבני המשפחה בחרו להישאר ללון על המדרכה מול בתיהם.

שתי משפחות אלו הן חלק מקהילת פליטים שעברו להתגורר בשייח ג'ראח בשנת 1956, בעקבות הסכם שנחתם בין אונר"א וממשלת ירדן. עמותות מתנחלים תובעות בעלות על 18 דונמים של קרקע באזור זה ומצהירות על כוונתן להרוס את השכונה הפלסטינית המונה 27 בתי מגורים במטרה לפנות מקום להתנחלות חדשה בהיקף של 200 יחידות דיור. הדבר מציב כ-300 תושבים נוספים באזור זה בסכנת גירוש בכוח. תושבי האזור הפלסטינים ערערו על תביעות הבעלות והנושא נידון בבתי המשפט מאז 1972. בתי הדין הישראליים פסקו לטובת התובעים ולא הכירו בזכויות הפליטים הפלסטינים להשבת אדמות ורכוש שאיבדו.

עמותת מתנחלים גם תובעת בעלות על מספר מגרשים באזור מגורים נוסף בשייח ג'ראח, קובניית אום הארון, הכולל 33 יחידות דיור בהן מתגוררים כ- 175 בני אדם, ברובם פליטים. למרות שקיימת מחלוקת בנושא הבעלות והתיק עדיין נידון בבתי הדין הישראליים, השתלטה קבוצת מתנחלים, בליווי שוטרים ישראלים ואנשי חברת אבטחה פרטית, על אחד הבניינים באזור ב- 16 ביולי. בנוסף, עמותות מתנחלים מתכננות להקים 90 יחידות דיור באזור מלון שפהרד ו- 250 יחידות במטע הזיתים שבאזור כרם המופתי הסמוך, על שטח שהופקע מידי משפחת חוסייני ב- 1967 ע"י רשויות ישראל. כאשר מביאים בחשבון פעולות דומות שננקטו בחלקים אחרים של שייח ג'ראח, מספרן הכולל של יחידות הדיור המתוכננות לקום במסגרת ההתנחלויות באזור זה מגיע ליותר מ- 540, ומעמיד 475 פלסטינים בסכנת גירוש בכוח, נישול ועקירה. ההשלכות הפיזיות, החברתיות, הכלכליות והרגשיות של העקירה הכפויה ושל הריסות המבנים על משפחות וקהילות פלסטיניות מעלות חששות כבדים בטווח המידי⁵.

המשך הרחבת ההתנחלויות ב- 2009 בקצב איטי יותר

במהלך החודש, פרסמה הלשכה המרכזית הישראלית לסטטיסטיקה (למ"ס) נתונים חדשים בנוגע לבנייה בהתנחלויות הגדה המערבית (לא כולל ירושלים המזרחית). במהלך המחצית הראשונה של שנת 2009, החלה בנייה של 666 יחידות דיור חדשות בהתנחלויות, נתון המייצג ירידה בשיעור של

פיצולן של קהילות פלסטיניות ועזיבתם של התושבים הנותרים כתוצאה מהגבלות התנועה והנוכחות הביטחונית הישראלית המתמשכת באזור, כמו גם בעקבות הטרדות והתנכלויות מצד קבוצות מתנחלים, מעלה חששות ל"חברוניזציה" של אזור זה של ירושלים המזרחית, המתאפיין במיקומו האסטרטגי. מאז תחילת האינתיפאדה השנייה, הובילו התפתחויות דומות שהתרחשו באזור H2 של חברון לפינויים המלא של כ-1,000 בתי מגורים מדייריהם הפלסטינים ולסגירתם של יותר מ-1,800 בתי עסק פלסטיניים. עקירה כפויה ונישול של פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית מהווים הפרה של התחייבויות ישראל במסגרת החוק הבינלאומי, לרבות חוק זכויות האדם והחוק ההומניטרי הבינלאומיים. על כך נמנה גם השימוש ברשויות עירוניות ובבתי משפט מקומיים המיועד לאפשר לעמותות או לפרטים יהודים לתבוע בעלות על אדמות ורכוש שהיה לכאורה בבעלותם לפני 1948, תוך דחיית זכותם המקבילה של פלסטינים לבעלות על אדמות ורכוש הממוקמים בתחומי ישראל וירושלים המערבית.

גם את הסעיף בנושא גירוש תושבים בשייח ג'ראח). כל ההתנחלויות הישראליות שהוקמו בגדה המערבית הינן בלתי חוקיות במסגרת החוק ההומניטרי הבינלאומי, אשר אוסר על העברת אזרחים משטחו של הכוח הכובש אל תוך השטח הכבוש על ידו⁷. להקמת ההתנחלויות היו השלכות הומניטריות משמעותיות על האוכלוסייה הפלסטינית, הכוללות את צמצום השטח העומד לרשות הפלסטינים, הטלת הגבלות גישה מחמירות וחשיפתם לאלימות שיטתית מצד המתנחלים⁸.

המענה למחסור במים; הגבלות גישה מובילות לעקירה

במהלך אוגוסט, החלו מספר סוכנויות הומניטריות של האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים בינלאומיים לתת מענה מתואם למחסור מקומי במים, מענה שיספק סיוע לכ-55,000 פלסטינים המתגוררים בקהילות כפריות פגיעות באזוריה הדרומיים והמזרחיים של נפת חברון ובחלקים שונים של בקעת הירדן. מוטבי התוכנית יקבלו 25 ליטרים של מי שתייה לאדם ליום, תשעה ליטרים של מים לכבשה ליום וקילוגרם אחד של מספוא לכבשה למשך חודשיים. התקרה שנקבעה לצורך אספקת מספוא לכבשים היא 60 ראשי צאן לכל רועה.

למרות שהחלוקה התבצעה בצורה חלקה במרבית האזורים, במסאפר יאטה, הממוקם נדרום מזרח לחברון, לא התאפשרה חלוקת המים והמספוא משום שסדרה של ערמות עפר חסמה את הגישה לשלוש מבין הקהילות הפגיעות (חלאווה, מירקז וג'ינבה). לפי התכנון, כ-170 מיכליות מים היו אמורות להגיע לקהילות אלו במסגרת תוכנית המענה ההומניטרי, ולספק סיוע ל-58 משקי בית ולכמעט 5,000 כבשים. עקב משבר המים המתמשך, כמחצית מאוכלוסיית ג'ינבה, המונה

34 אחוזים ביחס למספר התחלות הבנייה שנרשמו במחצית הראשונה של 2008 (1,014). ירידה מתונה יותר, בשיעור של שישה אחוזים, דווחה ע"י למ"ס בנוגע למספר יחידות הדיור שבנייתן הושלמה במהלך תקופה זו, ביחס לתקופה המקבילה אשתקד (881 לעומת 933).

לפי שלום עכשיו, ארגון ישראלי העורך מעקב אחר הפעילות בהתנחלויות, חלק מהתחלות הבנייה שנצפו במהלך ששת החודשים האחרונים, בייחוד בהתנחלויות השוכנות בצדה המזרחי ("הפלסטיני") של הגדר, מבוססות על תוכניות מתאר שאושרו ע"י המנהל האזרחי הישראלי לפני שנים והמיושמות רק עתה ע"י המועצות המקומיות והאזוריות של ההתנחלויות. לפי הארגון, בידי ממשלת ישראל הסמכות לבטל תוכניות מתאר שאושרו בעבר.

בנוסף לפעילויות הבנייה שדווחו ע"י למ"ס, ציין ארגון שלום עכשיו שבין החודשים ינואר ויולי 2009, לפחות 96 מבנים חדשים הותקנו או נבנו באחד המאחזים הבלתי מורשים.

לא קיימים בשלב זה נתונים בנוגע לבנייה של התנחלויות ישראליות בירושלים המזרחית. יחד עם זאת, קיים חשש גובר והולך בנוגע ליוזמות להקמת התנחלויות חדשות בליבן של שכונות מגורים פלסטיניות ולהרחבת התנחלויות קיימות. לפי ארגון "עיר עמים" הישראלי, נכון לינואר 2009, כ-2,000 מתנחלים מתגוררים בשכונות פלסטיניות בירושלים המזרחית, בעיקר בעיר העתיקה ובשכונות המקיפות אותה⁶. מאז תחילת השנה, הוגשו לאישורה של עיריית ירושלים תוכניות שונות לבניית 150 יחידות דיור נוספות באזורים אלו. בעוד שרוב פעילות ההתנחלות מתבצעת ע"י עמותות פרטיות, לפי עיר עמים, היא זוכה לקידום מצד גופים ממשלתיים ועירוניים. (ראו

238 נפש, עברה להתגורר בעיירה הסמוכה יאטה. במהלך יולי, אישרה הוועדה הישראלית-פלסטינית המשותפת בנושא מים את הקמתן של תשע נקודות מילוי חדשות באזורים שונים הסובלים ממחסור במים ושיאנם מחוברים לרשת המים. חברת המים הישראלית מקורות ורשות המים הפלסטינית (PWA) הסכימו, באופן עקרוני, על מיקומן של חמש מבין נקודות המילוי שאושרו וערכו סקירות שטח טכניות באזורים אל בקעה (נפת חברון), ג'בעה (נפת רמאללה) ואל מוערג'את (בקעת הירדן). נקודות המילוי החדשות יסייעו לכ- 100,000 פלסטינים המתגוררים באזורים אלו.

תנועה חלקה בין הערים הראשיות; הגישה לשטחים חקלאיים נרחבים נותרה מוגבלת

במהלך אוגוסט, בדומה לחודשיים האחרונים, התאפשרה תנועת פלסטינים אל המרכזים העירוניים הראשיים בגדה המערבית ומתוכם בצורה חלקה באופן יחסי, למעט הגישה אל ירושלים המזרחית והתנועה בתחומי אזור H2 שבעיר חברון, המצוי בשליטת ישראל (ראו סעיפים נפרדים בהמשך). מצב הדברים הנוכחי הינו תוצאה של שורת הקלות שרשויות ישראל מיישמות מאז אפריל 2008.

למרות שכמעט ולא חל כל שינוי במספרם הכולל של מכשולי הסגר (ראו תיבה בהמשך), הקלות התנועה הובילו לקיצור משמעותי של משך הזמן הדרוש לנסיעה בין הערים המרכזיות וכן לצמצום נקודות החיכוך בין פלסטינים וכוחות הביטחון הישראלים. העובדה שמרבית המכשולים בגדה המערבית הם ערמות עפר, חסמי-כביש ושערי כביש לא מאוישים, המשמשים לניתוב תנועת הפלסטינים אל מספר מחסומים מרכזיים, היא הגורם המרכזי לכך. למרות

שרק שלושה מחסומים הוסרו לחלוטין מאז אפריל 2008, הייתה להקלות התנועה שהונהגו במספר מחסומים מרכזיים השפעה משמעותית על אפשרות התנועה של פלסטינים ברחבי הגדה המערבית.

לדוגמה, במהלך יולי 2009, ארבעה מחסומים מרכזיים שבאמצעותם נשלטה הגישה לערים מרכזיות (שכם, קלקיליה, רמאללה ויריחו) חדלו להיות מאוישים באופן קבוע והפכו ל"מחסומים חלקיים", המאוישים על בסיס אד-הוק. בתחילת ספטמבר 2009, אחד מארבעת המחסומים השולטים בגישה אל בקעת הירדן (מעלה אפרים) הפך למחסום חלקי גם הוא, והדבר מקל על התנועה בין צפון הגדה המערבית וחלקים מסוימים של בקעת הירדן⁹. בנוסף, חיפושים ובדיקות מסמכים במספר מחסומים אחרים השולטים בתנועת הפלסטינים לאורך עורקי תחבורה מרכזיים מתבצעים כיום על בסיס אקראי, ומרבית התושבים מורשים לעבור לאחר עיכוב קצר (משך המתנה של כ-5 – 10 דקות). זהו המצב במחסומים מרכזיים דוגמת וואדי נאר, הממוקם על הכביש הראשי המחבר בין דרום הגדה ומרכזה, במחסום תפוח, הממוקם על הכביש הראשי המחבר בין מרכז הגדה וצפונה, מחסום חווארה, השולט על הכניסה הדרומית לעיר שכם ומחסום עינב, המוצב בכניסה המזרחית לעיר טולכרם.

למרות התפתחויות חיוביות אלה, הרי שהשארת תשתית המחסומים בשטח מאפשרת להשיב בקלות ובאורח מיידי את ההגבלות על כנן ולפיכך מקשה על חיזוי תנאי הגישה מעבר לטווח המיידי.

בנוסף, הקלות התנועה מן העת האחרונה לא שיפרו את יכולת הגישה של פלסטינים לשטחים

מניין הסגרים (המכשולים)

נכון לסוף חודש אוגוסט 2009, היו בשטחי הגדה המערבית בסה"כ 619 מכשולים פיזיים (לא כולל שמונה מחסומים הממוקמים על הקו הירוק), כלומר מעט יותר מהנתון המקביל שנרשם בסוף אפריל 2008 (611). במהלך 16 חודשים אלו, תיעד משרד OCHA את הסרתם של כ-130 מכשולים ואת הוספתם של 140 אחרים. המכשולים הנוכחיים כוללים 70 מחסומים המאוישים דרך קבע, 23 "מחסומים חלקיים" (המאוישים על בסיס אד-הוק) ו-526 מכשולים לא מאוישים (חסמי-כביש, ערמות עפר, סוללות עפר, גידור כבישים, שערי-דרך וחפירות)¹⁰. שלושים ושמונה (38) מבין 70 המחסומים המאוישים בקביעות משמשים את רשויות ישראל למניעת גישתם של פלסטינים, שאינם נושאים היתרים, לתחומי ירושלים המזרחית וישראל; אולם מחסומים אלו, אשר רובם ממוקמים לאורך הגדר, מונעים את גישה של פלסטינים אל קהילות ואל אדמות הממוקמות בתחומי הגדה המערבית, מעברו השני של המחסום.

התפתחויות אחרונות: כמעט ששים אחוזים מהאוכלוסייה הפלסטינית המוסלמית מנועים מגישה לתפילות יום השישי בירושלים המזרחית

אוכלוסיית עזה כולה, בנוסף ליותר מארבעים אחוזים מתושביה הפלסטינים של הגדה המערבית, לא הורשו להיכנס לירושלים לשם השתתפות בתפילות יום השישי במהלך חג הרמדאן האחרון. גישתם של פלסטינים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית הוגבלה לגברים בגיל 50 ומעלה, לנשים בגיל 45 ומעלה וכן לילדים (בנים ובנות) מתחת לגיל 12, אשר הורשו לעבור ללא היתר. גברים בין הגילאים 45 ו-50 ונשים בין הגילאים 30 ו-45 היו זכאים לבקש היתרים מיוחדים. לפי הערכות, נמנעה גישתם של עד ששים אחוזים מהפלסטינים המוסלמים לתפילות יום השישי בירושלים המזרחית.

אפילו פלסטינים תושבי הגדה המערבית, שהורשו להיכנס לירושלים המזרחית, נתקלו בקשיי גישה במהלך ימי השישי השני והשלישי (4 ו-11 בספטמבר) של החג אשר במהלכם, להערכת צה"ל, נכנסו אל העיר כ-130,000 ו-190,000 פלסטינים, בהתאמה.

הגישה הייתה בעייתית במיוחד עבור נשים וילדים שניסו לעבור דרך מחסום קלנדיה, נקודת המעבר הייעודית עבור פלסטינים המגיעים מהנפות המרכזיות והצפוניות של הגדה המערבית. בעוד שהגברים הצליחו לעבור במחסום בצורה חלקה באופן יחסי, הנתיבים המיועדים לנשים שהוקמו מחוץ למחסום והמורכבים ממעברי אבן צרים שאינם מתאימים למטרה זו והעלולים לסכן את העוברות בהם, היקשו מאד על מעבר הנשים. ב-4 ובעיקר ב-11 בספטמבר, העומס היה כה רב שנשים וילדים נהדפו אל הקרקע. בתחומי המחסום יועד נתיב אחד בלבד עבור הנשים, והדבר הגביר את הסכנה כתוצאה מהדוחק הרב שנוצר במקום. ב-11 בספטמבר, גדרות שחוברו לקרקע באמצעות בטון התמוטטו כתוצאה מהצפיפות והדוחק ושוטרים רכובים על סוסים נקראו למקום כדי להסדיר את מעבר הנשים. למרות שנתיבי כלי הרכב נפתחו מספר פעמים ב-4 בספטמבר במטרה להקל על העומס בנתיבי הנשים, הם נפתחו פעם אחת בלבד ב-11 בספטמבר, והדבר החריף את הלחץ והמצוקה ששררו במקום. לפי אירגון הסהר האדום הפלסטיני, 19 בני אדם נפצעו ב-4 בספטמבר בעת שניסו להיכנס לירושלים המזרחית דרך מחסום קלנדיה. ב-11 בספטמבר הגיע מספר הפצועים ל-80, בעיקר נשים וילדים, אשר 20 מביניהם נזקקו לטיפול רפואי בבתי החולים ברמאללה והנותרים קיבלו עזרה ראשונה במקום.

במטרה להבטיח שפלסטינים תושבי הגדה המערבית, המורשים להיכנס לירושלים המזרחית, יוכלו לחצות את מחסום קלנדיה באופן בטוח ומסודר יותר, הגיש משרד OCHA המלצות מעשיות למנהלת התיאום והקישור המחוזית (מת"ק), אשר לא יושמו עד כה. עדיין לא ברור אם פלסטינים תושבי הגדה המערבית יורשו להיכנס לירושלים המזרחית ביום השישי האחרון של חג הרמדאן, שיחול השנה ב-18 בספטמבר – ערב ראש השנה היהודית, מועד שבמהלכו הוטל בשנים האחרונות סגר כללי על הגדה המערבית.

כמה מהקהילות הפגיעות ביותר בגדה המערבית (לדוגמה, ראו את הסעיף העוסק בהשפעת הגבלות התנועה על תוכנית חלוקת המים).

כמו כן, יש לציין שההקלות האמורות לעיל התרחשו לצד תהליך של מיסוד והעמקה של חלק מהמנגנונים המשמשים לשליטה בתנועת הפלסטינים ולהגבלתה. תהליך זה כולל, בין היתר, את הרחבתם של רשת הכבישים החלופית (כבישי "מרקם חיים") וכן הרחבה נוספת של תשתיות מחסומים מרכזיים המאוישים דרך קבע. לדוגמה, רשויות ישראל השלימו לאחרונה את הרחבת התשתיות של שלושה מחסומים מאוישים (ואדי נאר, חווארה ועיב) ועבודות ההרחבה של שני מחסומים נוספים

חקלאיים ולשטחי מרעה נרחבים וכן אל מקורות מים הממוקמים בשטח C, שהגישה אליהם נותרה מוגבלת במידה רבה. לדוגמה, כ-28 אחוזים משטחי הגדה המערבית (כולם בתחומי שטח C), בעיקר בבקעת הירדן ובמזרח בית לחם, עדיין מוגדרים ע"י רשויות ישראל "שטחי אש" או "שמורות טבע". כניסת פלסטינים לאזורים אלו מוגבלת במידה רבה והם אינם מורשים לעשות בהם כל שימוש או פיתוח. באופן דומה גישת החקלאים לאדמות המבודדות ע"י הגדר נותרה מוגבלת באמצעות משטר היתרים נוקשה. באזור בית לחם, לדוגמה, הקרקע הזמינה לפיתוח פלסטיני מהווה 13% בלבד משטחה הכולל של הנפה¹¹. כתוצאה מכך, הגבלות התנועה ממשיכות להסב נזקים לפרנסתן של

של היתרי מבקר אלו צמצמה באופן משמעותי את היקף היבול החקלאי והסבה נזק לפרנסתם של תושבי האזורים הכפריים שבהם הוטל משטר ההיתרים.

בינואר 2009, הורחב "מרחב התפר" לאזורים נוספים של הגדה המערבית, ביניהם חלקים מנפות רמאללה וירושלים. במקומות שבהם החקלאים יכלו לגשת בעבר לאדמה הממוקמת מעבר לגדר (אם כי גם זאת תוך קשיים ועיכובים) באמצעות הצגת תעודת זהות ובכפוף למנגנון של תיאום מראש עם מנהלת התיאום והקישור הישראלית (מת"ק), הם נדרשים כיום להיתרים על מנת לעבור דרך ארבעה שערים חקלאיים בנפת רמאללה ושניים בנפת ירושלים. הקהילות המושפעות מכך מוחות כנגד דרישה חדשה זו ונכון להיום, אף אחד מהתושבים לא פנה בבקשה להיתר מבקר.

בנפת ירושלים, שלושה שערים חקלאיים, המאוישים בשוטרי מג"ב והשולטים בגישה אל כמחצית מהאדמות החקלאיות של הכפרים בידו ובית איג'זה, הממוקמות מעבר לגדר, עדיין פועלים על בסיס תעודות זהות ותיאום מראש. השערים נפתחים ארבע פעמים בשבוע. רק בעלי אדמות ובני משפחותיהם ששמותיהם אושרו ע"י מת"ק הישראלי מורשים להשתמש בשערים אלו. רשימת השמות תקפה על פי רוב למשך שבועיים ותהליך החידוש נמשך עד 10 ימים, אשר במהלכם השערים נותרים סגורים. רעיית צאן אסורה באזורים אלו וקיימת הגבלה לגבי העברה של כלים וציוד חקלאי.

עיכובים בתיאום הרשימות הובילו לסגירת השערים למשך תשעה שבועות בין דצמבר 2008 ופברואר 2009, ומנעו את חרישת הקרקע וריסוס הגידולים נגד מזיקים. סגירת השערים במהלך אפריל ויוני 2009 גם גרמה לאובדן מרבית ייבול הענבים והמשמשים. אונר"א ו-OCHA, שערכו מעקב אחר הפעילות בשערים אלו מאז יולי 2008, גורסים שמנגנון הרשימות ופתיחת השערים אינם מספקים מענה לצרכים החקלאיים וגורמים לשחיקת הכלכלה הכפרית.

בשעות הבוקר המוקדמות של ה- 27 באוגוסט, התפוצץ מטען חבלה באחד משערים אלו (שער בית איג'זה). בעקבות התקרית, סגרו רשויות ישראל את כל שלושת השערים עד להודעה חדשה ומנעו מכל החקלאים גישה לאדמותיהם הממוקמות

(קלנדיה ואל ג'יב) נמצאות בעיצומן. למרות שכבישי "מרקם החיים" החדשים והמחוסמים המורחבים וה'משודרגים' תורמים להקלה על התנועה, הם גם גובים מהפלסטינים מחיר במונחים של אובדן אדמות והעמקת ביתורה של הגדה המערבית. כתוצאה מכך, הם גם תרמו להצטמקות המרחב ולצימצום שטחי הגדה המערבית הזמינים לשימוש ופיתוח עבור הפלסטינים¹².

הסרה חלקית של איסור תנועה על כביש עירוני בחברון; שני מחוסמים חדשים נוספו במקומות אחרים

בתחילת אוגוסט, הקלו רשויות ישראל הגבלה ארוכת שנים לפיה נאסר על רכבים פלסטינים לנסוע בכביש החוצה את אזור העיר חברון המצוי בשליטת ישראל (H2) – מהתנחלות גבעת האבות¹³ ועד מערת המכפלה והמסגד האיברהימי השוכן בתוכו. גם כיום, רק פלסטינים המתגוררים לאורך הכביש, אשר שמותיהם ורשימות רכביהם מופיעים ברשימת המנהל האזרחי הישראלי, מורשים לנוע על כביש זה. נכון לסוף אוגוסט, הכילה הרשימה 22 כלי רכב ו- 44 נהגים. על מנת לאכוף את משטר הגישה החדש, הקימו רשויות ישראל שני מחוסמים חדשים, המאוישים בשוטרי מג"ב, בשני קצוות הכביש. התשתית של מחסום מאויש שלישי, שהיה קיים עוד קודם לכן והממוקם לצד הכביש, הורחבה לאחרונה. עד כה, רק כלי רכב נעצרו ונבדקו במחוסמים החדשים. יחד עם זאת, על סמך ניסיון העבר, הביעו התושבים הפלסטינים חשש בנוגע לאפשרות שמחוסמים אלו ישמשו בעתיד גם להגבלת תנועתם של הולכי הרגל.

אמצעים אלו מהווים חלק ממגמה שזוהתה מאז אפריל 2009 (מתוארת לעיל), הכוללת הקלה על תנועת הפלסטינים בנתיבים מרכזיים מסוימים, לצד קיבועם בשטח של חלק מהמנגנונים המשמשים לשליטה בתנועת הפלסטינים ולהגבלתה.

צמצום הגישה לאדמות הממוקמות מעבר לגדר בנפות רמאללה וירושלים

מאז אוקטובר 2003, פלסטינים תושבי צפון הגדה המערבית נדרשים להשיג היתרי מבקר על מנת לגשת לאדמתם הממוקמת באזור הסגור שבין הגדר והקו הירוק (מכונה גם "מרחב התפר"). מעקבים שנערכו מטעם האו"ם העלו שההקצאה המוגבלת

מעבר לגדר. כתוצאה מכך, נגרם נזק משמעותי ליבול הענבים של החקלאים תושבי שני הכפרים והדבר החריף את קשיי הפרנסה של האוכלוסייה הכפרית.

גישה הומניטרית בגדה המערבית

במהלך אוגוסט 2009, דיווחו עובדי האו"ם על 63 תקריות גישה שהיו כרוכות בעיכוב או מניעת מעבר במחסומים, אשר גרמו לאובדן 698 שעות אדם, או 81 ימי עבודה. למרות שמספר התקריות הכולל פחת בשיעור של 18 אחוזים בהשוואה לחודש יולי 2009 (77 תקריות), אובדן שעות האדם גדל בשיעור של 13 אחוזים.

למרות שהנורמה המקובלת בנוגע לכלי רכב של האו"ם היא בדיקה ויזואלית חיצונית בלבד, ההתעקשות מצד רשויות ישראל לבצע חיפוש פנימיים ופולשניים יותר בכלי הרכב של האו"ם הייתה המקור לשלושה רבעים מהתקריות שנרשמו במהלך אוגוסט, בעיקר בשני המחסומים הראשיים השולטים בגישה אל ירושלים המזרחית מצפון ומדרום – המחסומים קלנדיה והמנהרות, בהתאמה¹⁴. הכוחות הישראליים המאיישים מחסומים אלו ממשיכים להתעקש על ביצוע חיפוש בתוך כלי הרכב, אלא אם הוא מוביל אישיות דיפלומטית. תקריות אחרות נבעו מאי-כיבוד תעודות של עובדי או"ם וכן מדרישות אנשי כוחות הביטחון שעובדי או"ם מקומיים יצאו מכלי הרכב ויעברו חיפוש גופני.

מדיניות חדשה בנושא אשרות כניסה מגבילה את הגישה אל הגדה המערבית ובתוכה

במהלך החודשים האחרונים, החלו אנשי משטרת הגבולות הישראלית להחתיים את דרכוניהם של הנכנסים לארץ בחותמת אשרה חדשה הנושאת את המילים "הרשות הפלסטינית בלבד" או "ישראל בלבד". בנוסף, אזרחים זרים מסוימים נדרשו לחתום על התחייבות שלא ייכנסו "לאזורים הנמצאים תחת שליטת הרשות הפלסטינית" בגדה המערבית ללא אישור מראש, או שישתכנו בנקיטת הליכים משפטיים נגדם.

טרם התבררה המשמעות המדויקת של ההשלכות המשפטיות של החותמות החדשות. למרות שלא ניתן הסבר רשמי וברור בנוגע לאזור הנכלל בהגדרה

"הרשות הפלסטינית בלבד", סביר להניח שהיא מתייחסת לאזורים המוגדרים "שטח A" במסגרת הסכמי אוסלו וייתכן שגם לאלו שהוגדרו "שטח B", המשתרעים יחדיו על 40 אחוזים משטחה הכולל של הגדה המערבית. לפי הגדרה זו, אזרחים זרים הנושאים אשרה "הרשות הפלסטינית בלבד" אינם יכולים להיכנס אל יותר משישים אחוזים משטחי הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית ואזורים המוגדרים במסגרת הסכמי אוסלו כ"שטח C", ולתחומי ישראל, והם מוגבלים לכיסים המנותקים גיאוגרפית זה מזה של שטחי A ו-B, שהכבישים המחברים ביניהם עוברים גם בשטחי C. הגבלות דומות חלות על גם על אלו המוגבלים בכניסה לאזורי הרש"פ. כמו כן, לא ברור כיצד האמצעים החדשים משפיעים על הגישה לעזה: בשנים האחרונות, חלו הגבלות מחמירות על כניסת אזרחים זרים לרצועת עזה מתוך שטח ישראל, אשר הייתה כרוכה במנגנון היתרים נפרד.

ההשלכות של אמצעים אלו מהוות מקור לחשש בייחוד בקרב אנשי ענף התיירות, אנשי עסקים, משקיעים ויועצים העובדים בשיתוף פעולה עם ארגוני פיתוח וסיוע הומניטרי. גורם נוסף לדאגה נובע מכך שהויזות המגבילות מונפקות, לפי דיווחים, בעיקר לערבים או לפרטים המקיימים קשרים עם פלסטינים. למרות שלא קיימים כעת דיווחים על כך שהמדיניות החדשה השפיעה על ארגונים בינלאומיים המספקים סיוע הומניטרי או סיוע בפיתוח, קיים חשש בקרב סוכנויות האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים בינלאומיים בנוגע להשפעה הפוטנציאלית של ההגבלות על גישתם של עובדי ארגוני סיוע הומניטרי לשטח C ולירושלים המזרחית, ועל יכולתם לעבור מהגדה המערבית לעזה דרך ישראל. כל האזורים הללו הוגדרו ע"י הקהילה ההומניטרית כאזורים פגיעים ובעלי עדיפות למתן סיוע הומניטרי והגנה. ההתאחדות הבינלאומית של סוכנויות הפיתוח (AIDA) ציינה לאחרונה כי "אמצעים אלו עלולים לפגוע באופן משמעותי ביכולתנו לספק שירותים הומניטריים ולהוציא מיזמי פיתוח אל הפועל".

צו ישראלי חדש להקמת בתי משפט לבני נוער

ב- 29 ביולי, הוציא אלוף פיקוד המרכז צו צבאי המורה על הקמת בית דין צבאי נפרד לצורך הגשת כתבי אישום כנגד ילדים פלסטינים המתגוררים

בגדה המערבית (לא כולל ירושלים המזרחית)¹⁵. בין יתר הסעיפים, הצו החדש מורה על מינוי שופטי נוער וקיום דיונים בחדרים נפרדים מאלו המיועדים לבגירים, או במועדים שונים.

הצו הצבאי הוצא לאחר שנים שבהן הוטחה ביקורת מצד ארגוני זכויות אדם וגופים המייצגים את אמנות האו"ם בנוגע לשפיטתם של ילדים פלסטינים במסגרת אותו מנגנון בתי דין המשמש לשפיטת בגירים¹⁶. נוהג זה התקיים בניגוד להתחייבויותיה של ישראל במסגרת אמנת האו"ם לזכויות הילד, "לקדם חוקים, נהלים, רשויות ומוסדות המיועדים באופן ספציפי עבור ילדים המואשמים בהפרת החוק"¹⁷.

למרות שהתפתחות זו עשויה להוביל לשיפור במצבם של ילדים הנשפטים בפני בתי הדין הצבאיים, ארגוני זכויות אדם העורכים מעקב אחר בתי הדין הצבאיים הישראליים ציינו מספר ליקויים כבדי משקל. הצו החדש אינו מתקן חוסר התאמות הקיימות בהגדרה של "קטין"; למרות שישראלים בני פחות מ- 18 שנים מוגדרים כילדים ע"י בתי הדין האזרחיים הישראליים, צווים צבאיים ישראלים, לרבות הצו האחרון, מגדירים ילדים בגילאי 16 ו- 17 כבגירים שיישפטו בבתי הדין הצבאיים הרגילים. לאחרונה, הן ועדת האו"ם נגד עינויים והן ועדת האו"ם לזכויות הילד הביעו חששות בנוגע לסטנדרטים כפולים אלו, הנכללים בהגדרה של "קטנים"¹⁸.

מקור: ארגון "הגנה על ילדים בעולם" – סניף פלסטין (Defence for Children International – Palestine Section)

חשש כבד נוסף נוגע להיעדר סעיף המספק אמצעי הגנה במהלך החקירה של ילדים. לפי ארגון DCI-Palestine, ילדים פלסטינים נחקרים באופן קבוע

ללא נוכחות עורך דין או קרוב משפחה והדבר מוביל להשגת הודאות באמצעות יחס בלתי הולם, אשר משמשות מאוחר יותר כבסיס להרשעת הילד. ארגוני זכויות אדם גם הביעו חששות בנוגע לשפיטתם של ילדים במסגרת מנגנון אשר, לפי דיווחיהם, מונע מהפלסטינים הליך הוגן באופן שיטתי.

להערכת ארגון DCI-Palestine, מוגשים כתבי אישום כנגד יותר מ- 700 ילדים פלסטינים מדי שנה בבתי דין צבאיים ישראלים ובכל רגע נתון מוחזקים בבתי כלא ישראלים בין 300 ל- 400 ילדים. האישום הנפוץ ביותר כנגד ילדים פלסטינים הוא יידוי אבנים לעבר חיילים ומתנחלים ישראלים בגדה המערבית.

דוח חדש של האו"ם: רמות חוסר הביטחון התזונתי נותרו ללא שינוי

ארגון המזון והחקלאות (FAO) ותוכנית המזון העולמית (WFP) פרסמו ממצאי סקר משותף שנערך בחודשים ינואר – פברואר 2009 בנושא מגמות בתחום הסוציו-אקונומי והביטחון התזונתי בגדה המערבית, העוסק במחצית השנייה של 2008¹⁹. הסקר העלה כי 25 אחוזים ממשקי הבית הפלסטינים סובלים מחוסר ביטחון תזונתי²⁰. יתירה מכך, 11 אחוזים ממשקי הבית התגלו כ"פגיעים לחוסר ביטחון תזונתי", 29 אחוזים "סובלים מחוסר ביטחון תזונתי גבולי" ויותר 35 האחוזים נהנו מביטחון תזונתי. על אף שלא ניתן לבצע השוואה מדויקת בין נתונים אלו לנתונים שהתקבלו העבר, עקב הבדלים מתודולוגיים, FAO ו-WFP מעריכים שבמהלך שלוש השנים האחרונות, שיעורי חוסר הביטחון התזונתי נותרו באותה רמה בקירוב (25 אחוזים).

מן הסקר עולה כי שיעור חוסר הביטחון התזונתי גבוה יותר בקרב פליטים (27.7 אחוזים) בהשוואה לתושבים שאינם פליטים (23.9 אחוזים), וכי אלו המתגוררים במחנות פליטים או באזורים כפריים סובלים משיעורים דומים של חוסר ביטחון תזונתי (29 אחוזים). כמו כן התגלה שכ- 23 אחוזים מתושבי האזורים העירוניים סובלים מחוסר ביטחון תזונתי. נתון זה הפוך מממצאיו של סקר קודם שעסק במחצית הראשונה של שנת 2008, ממנו עלה כי תושבי הערים פגיעים יותר לחוסר ביטחון תזונתי, עקב עליית מחירי המזון.

מבחינה גיאוגרפית, בנפות ג'נין, טובאס וחברון התגלו שיעורי חוסר הביטחון התזונתי הגבוהים ביותר (מעל 30 אחוזים בכל אחת), בעוד שברמאללה, שכם, יריחו ובית לחם נרשמו השיעורים הנמוכים ביותר (פחות מ-20 אחוזים). בנוסף, רמת חוסר הביטחון התזונתי בקרב תושבים המתגוררים באזורים המבודדים ע"י הגדר, המכונים גם "מרחב התפר", (20 אחוזים) הייתה גבוהה ביחס ליתר חלקי הגדה המערבית.

חוסר הביטחון התזונתי בגדה המערבית נובע בעיקר מעוני ומשחיקת מקורות הפרנסה, המשפיעים על

רצועת עזה

לפחות 28 בני אדם נהרגו במהלך עימותים בין הפלגים הפלסטינים השונים

באחד העימותים הפנים-פלסטיניים המזוינים החריפים ביותר מאז השתלטות חמאס על עזה, שהתרחש ב-14 באוגוסט ברפיח, נהרגו לפחות 28 פלסטינים, ביניהם חמישה אזרחים, ויותר מ-100 נפצעו. בלחימה היו מעורבים כוחות הביטחון של חמאס ואנשי קבוצת "ג'ונד אנצאר אללה" (צבא תומכי האל), הקשורה לכאורה לארגון אל קעידה. הקרב התרחש לאחר שהקבוצה החמושה הכריזה על הקמת "אמירות אסלאמית" בעזה, תוך ערעור על סמכותן של רשויות חמאס. בנוסף, מרכז אל-מיזאן לזכויות אדם דיווח על הריסתם של שלושה בתים; שלושה בניינים אחרים, ביניהם שני בתי מגורים ומסגד, ספגו נזקים.

במהלך הלחימה נעשה שימוש נרחב במקלעים, מטולי אר.פי.ג'י וחומרי נפץ. לאחר סיום הקרב הכריזו כוחות הביטחון של חמאס על נפת רפיח ועל כל בתי החולים של עזה כשטחים צבאיים סגורים, מנעו כניסת עיתונאים וארגוני זכויות אדם, הקימו מחסומים לאורך הדרכים הראשיות ברחבי הרצועה וערכו חיפושים בכלי רכב. דובר חמאס מסר שהקבוצה ביצעה לאחרונה מספר פיגועים ברחבי עזה, ביניהם פיצוץ מטעני חבלה בבית קפה, מספרה וחנות מוזיקה.

ארגוני זכויות אדם הפועלים בעזה הביעו חששות בנוגע למה שהם תיארו כ"שימוש לא מידתי בכוח

יכולתם של משקי בית לרכוש כמויות מספיקות של מזון איכותי, והוא אינו נובע ממחסור במצרכי מזון בשווקים. משקי בית התלויים בחקלאות לפרנסתם הושפעו במיוחד במהלך השנים האחרונות מהגבלות הגישה שהטילו רשויות ישראל; במסגרת הסקר, כ-10 אחוזים ממשקי הבית שבבעלותם אדמות (10,000 בקירוב) דיווחו על קשיים או על איסורים לעבד את אדמתם. הגבלות אלו גם אינן מאפשרות למצות את מלוא הפוטנציאל לייצור מוצרי מזון ומובילות לתלות המתמשכת במצרכי מזון מיובאים.

קטלני" ע"י כוחות הביטחון של חמאס במהלך התקרית. הם גם קראו לנקיטת כל האמצעים הדרושים למניעת הישנותן של תקריות מסוג זה בעתיד.

עלייה במפלס האלימות הישראלית-פלסטינית; חודשו התקיפות מן האוויר

במהלך אוגוסט, הרגו כוחות הביטחון הישראליים חמישה אזרחים פלסטינים, ביניהם ילד אחד, ופצעו 12 בני אדם נוספים, ביניהם 11 אזרחים; בנוסף, שלושה ילדים פלסטינים נפצעו מהתפוצצות נפלי תחמושת שנתרו בשטח לאחר מבצע "עופרת יצוקה". כמו כן, במהלך החודש נפצע חייל ישראלי אחד. מספר הנפגעים במהלך אוגוסט משקף עלייה במספרן ובחומרתן של התקריות האלימות בהשוואה לחודש יולי, שבמהלכו נהרגו שני פלסטינים ושישה נפצעו. מאז כניסתן לתוקף של הפסקות האש שבאו בעקבות מבצע "עופרת יצוקה", ב-18 בינואר 2009, נהרגו 43 פלסטינים וישראלי אחד ונפצעו 99 פלסטינים ושישה ישראלים בתקריות הקשורות לסכסוך הישראלי-פלסטיני שהתרחשו בעזה ובדרום ישראל.

מבין הנפגעים בקרב אזרחים במהלך החודש, שני מקרי מוות וארבעה מקרי פציעה התרחשו כתוצאה מאמצעים שנקטה ישראל לשם אכיפת הגבלות גישה לשטחים חקלאיים הממוקמים לאורך גדר הגבול ולאזורי דיג שלאורך חוף הרצועה²¹. באחת התקריות, ב-24 באוגוסט, ירו הכוחות הישראליים והרגו נער

בני אדם בתקריות הקשורות למנהרות. מתוכם, 44 נהרגו במהלך 2009.

דוחות חדשים מתעדים פגיעה באזרחים פלסטינים וישראלים

במהלך אוגוסט, פרסם ארגון "משמר זכויות האדם" (שני דוחות – Human Rights Watch (HRW) – המתעדים פגיעה באזרחים פלסטינים וישראלים, בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ברצועת עזה ובאזורה הדרומי של ישראל²².

הדוח הראשון מתמקד בירי רקטות ע"י ארגונים פלסטינים הפועלים ברצועת עזה לעבר אזורים אזרחיים מאוכלסים בישראל. לפי הדוח, מאז נובמבר 2008, מתקפות רקטות מצד חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים גבו את חייהם של שלושה אזרחים ישראלים ופצעו עשרות, הסבו נזקים לרכוש ואילצו את התושבים לעזוב את בתיהם. לפי הדוח, הירי הבלתי חוקי של רקטות מתוך עזה מעמיד כ- 800,000 אזרחים ישראלים בסכנה. הדוח קרא לחמאס לגנות את ירי הרקטות לעבר אזרחים ישראלים ולהביא את האחראים להן לדן.

הדוח השני התמקד בהרג של פלסטינים לא חמושים בידי חיילי צה"ל במהלך מבצע "עופרת יצוקה". הדוח מתעד שבע תקריות בהן חיילי צה"ל פתחו באש לעבר אזרחים פלסטינים שנפפו בדגל לבן. תקריות אלו גבו את חייהם של שבעה אזרחים, ביניהם ארבעה ילדים, וגרמו לפציעתם של שמונה בני אדם נוספים לפחות. על סמך ראיות בליסטיות ותיקים רפואיים, בנוסף לסיורים באתרי התקריות וראיונות עם עדי ראייה (לפחות שלושה לכל תקרית), גילה ארגון HRW שהכוחות הישראלים שלטו בכל אחד מהאזורים שבהם התרחש האירוע, שבמקום לא נערכו קרבות בזמן התקרית ושלא היו כל חמושים פלסטינים בין האזרחים שנורו. אי לכך, הגיע ארגון HRW למסקנה כי בכל אחת מהתקריות, חיילי צה"ל "לא נקטו אמצעי זהירות סבירים ואפשריים במטרה להבחין בין אזרחים לבין חמושים לפני ביצוע הירי. במקרה הגרוע, החיילים פתחו בכוחה תחילה באש לעבר בני אדם שהיה ידוע שהם אזרחים".

במסגרת הדוח השני, קרא ארגון HRW להקמת מנגנון ייעודי של האו"ם, אשר יפקח על הפעולות שיבצעו ישראל וחמאס לקידום חקירות, בשקיפות

פלסטיני בן 16 ופצעו שני פלסטינים נוספים בצפון עזה, בסמוך לגדר הגבול. בתקרית אחרת, נורה ונפצע חקלאי בן 60 ממזרח לבית חאנון, במרחק 700 מטרים מגדר הגבול, בעת שעיבד את אדמתו. ב- 27 באוגוסט, ירו כוחות חיל הים הישראליים והרגו דייג פלסטיני ופצעו דייג נוסף, בעת שדגו מן החוף בצפון עזה. זהו הדייג הראשון שנהרג מאז כניסתן לתוקף של הפסקות האש שבאו בעקבות מבצע "עופרת יצוקה". ב- 20 הזדמנויות אחרות לפחות במהלך החודש, ירו הכוחות הישראליים יריות אזהרה לעבר סירות דיג פלסטיניות ואילצו אותן לשוב אל החוף. הגבלות הגישה אל השטחים החקלאיים ואזורי הדיג הממוקמים בתחומי הרצועה ומימיה הטריטוריאליים אינם מסכנים את חייהם של האזרחים בלבד, אלא גם פוגעים באורח חמור בפרנסתם של אלפי חקלאים ודייגים, ובאלו התלויים בהם.

כמו כן במהלך החודש, צה"ל חידש את התקיפות מן האוויר כנגד מטרות בעזה. יש לציין ששלושה מההרוגים ושבעה מהפצועים נפגעו ב- 25 באוגוסט במהלך תקיפות חיל האוויר כנגד מנהרות העוברות תחת גבול רפיח-מצרים. לפי דיווחי התקשורת הישראלית, התקיפות באו בתגובה לירי מרגמות מצד חמושים פלסטינים לעבר אזורה הדרומי של ישראל, אשר גרמו לפציעתו של חייל ישראלי באורח קל. במהלך השבוע שלאחר מכן, ביצע חיל האוויר הישראלי תקיפה נוספת, כנגד קבוצת חמושים ממזרח לעיר עזה, ופצע אדם אחד. זוהי הפעם הראשונה שישראל מבצעת תקיפות מן האוויר מאז חודש מאי 2009. במהלך החודש, המשיכו הפלגים הפלסטינים לשגר מעת לעת רקטות ופצצות מרגמה, בעיקר לעבר מוצבי צה"ל שמסביב לעזה.

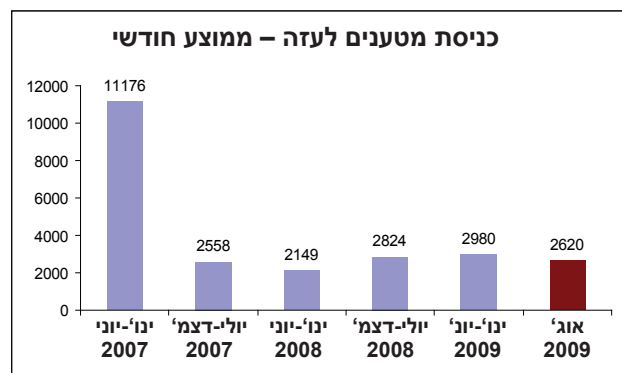
במהלך אוגוסט, נהרגו שמונה פלסטינים (שאינם נכללים במניין הנפגעים המופיע לעיל), ביניהם ילד אחד, וארבעה אחרים נפצעו בתקריות שונות הקשורות למנהרות, בעיקר כתוצאה מהתמוטטויות. בנוסף, בשתי תקריות נפרדות, נהרגו שני חמושים המשויכים לחמאס בפיוץ שמקורו לא ידוע בסמוך לגבול, מזרחית לג'באליה. למרות שהמנהרות מעניקות הקלה קצרת טווח לאוכלוסייה עקב האפשרות לאספקת סחורות שאינן זמינות בכל דרך אחרת, הן אינן מהוות חלופה כלכלית בת-קיימא להסרת המצור וחיידוש תנועת הסחורות דרך מעברי הגבול הרשמיים בין ישראל ועזה. מאז הטלת המצור ביוני 2007, תיעד משרד OCHA את מותם של 93

מלאה וללא משוא פנים, בדבר ההאשמות בחריגות חמורות של דיני הלחימה, והתביעות הקשורות אליהן. בהיעדר יוזמות מסוג זה, ארגון HRW קורא למדינות החברות באו"ם להפעיל לחץ להגשת תביעות בבתי דין בינלאומיים.

בתגובה לדוח, צוטטו באמצעי התקשורת נציגי צה"ל שהטילו ספק באמינותם של עדי הראיה שעדויותיהם שימשו במסגרת הדוח והצהירו שחיילי צה"ל הונחו לכבד את הדגל הלבן. לעומת זאת, הם טענו שחמושים פלסטינים עשו בדגל הלבן שימוש לרעה במהלך הלחימה. רשויות ישראל ציינו שהן בוחנות כ-100 האשמות בדבר התנהגות בלתי הולמת של חיילים במהלך "עופרת יצוקה" וכי, נכון לסוף יולי, פתחו ב-13 חקירות פליליות²³. לפי ארגון HRW ודיווחי התקשורת הישראלית, על התיקים הנבחנים כעת נמנה מקרה של משפחה המוזכרת בדוח שפרסם הארגון אשר שתיים מבנותיה, בגילאי שנתיים ושבע, נהרגו ובת שלישית, בגיל ארבע, נפצעה באורח קשה, לכאורה בזמן שקבוצת אזרחים נופפה בדגל לבן. במהלך אותה תקרית נפצעה גם סבתן של הילדות, בת 54²⁴.

המצור נמשך; חלה עלייה קלה בהיקף היבוא

במהלך אוגוסט חלה עלייה בשיעור של 15 אחוזים במספר מטעני הסחורות (מטען = משאית עם נגרר אחד) שהורשו להיכנס לעזה (2,620), בהשוואה לחודש יולי (2,231), אולם נתון זה מייצג פחות מ-19 אחוזים מהממוצע החודשי של מטענים שנכנסו לרצועה במהלך חמשת החודשים הראשונים של 2007 (12,350) – לפני השתלטות חמאס. המטענים המיובאים שנועדו עבור המגזר הפרטי ייצגו כ-85 אחוזים מכלל הייבוא, היתר נועדו לשימושם של ארגוני סיוע הומניטרי.

מוצרי מזון ייצגו את האחוז הגבוה ביותר מבין כלל המטענים, 77 אחוזים, ויתר המטענים הכילו אספקת דלק, כולל גז בישול (שישה אחוזים), חומרי ניקוי והיגיינה (שישה אחוזים), חומרי גלם לחקלאות (שלושה אחוזים) ומוצרים אחרים (שמונה אחוזים). חלה ירידה בשיעור של 26 אחוזים בכמות גז הבישול שכניסתה לרצועה הותרה (3,443 טונות), בהשוואה לחודש הקודם (4,652 טונות), אולם היא נותרה גבוהה ב-14 אחוזים מהממוצע החודשי שנרשם בין ינואר ויוני 2009.

במהלך אוגוסט סופקו לתחנת הכוח של עזה (GPP) כ-9.7 מיליון ליטרים של דלק תעשייתי (אינם נכללים במניין המטענים) – המהווים כ-70 אחוזים מכמות הדלק הדרושה להפעלת התחנה בתפוקה מלאה. כתוצאה מכך, המשיכה חברת החשמל של עזה (GEDCO) בתזמון הפסקות חשמל מתוכננות ברחבי רצועת עזה, אשר נמשכו 6-8 שעות מדי יום, חמישה ימים בשבוע, בבתיים של 90 אחוזים מהאוכלוסייה; 10 האחוזים הנותרים מתושבי עזה אינם מחוברים לרשת החשמל כתוצאה מנזקים שטרם תוקנו, אשר נגרמו במהלך מבצע "עופרת יצוקה".

כניסתם של מוצרים חיוניים אחרים, כגון חומרי בניין, חלקי חילוף המיועדים עבור מיזמים בתחום המים והתברואה וחומרים לחקלאות ולתעשייה, נותרה מוגבלת או נאסרה לחלוטין. המחסור המתמשך בזרעים, דשן ויריעות פלסטיק ורשתות המיועדות לחממות מעמיד את החקלאים בסכנה שלא יוכלו לשתול את גידוליהם במהלך העונה של ספטמבר – אוקטובר. פרנסתם של כ-10,000 משקי בית חקלאיים, המונים כ-65,000 בני אדם, עלולה להיפגע כתוצאה מכך.

ההצעה שהעביר ארגון האו"ם לממשלת ישראל, לחדש את השיקום של בתי מגורים ומוסדות חינוך ובריאות, עדיין לא זכתה למענה. מאמצי האו"ם להבטיח את כניסתם של מספר כלי רכב משוריינים הנחוצים לקיום פעילותו בעזה לא זכו להצלחה.

במהלך אוגוסט, לא הותר כל ייצוא מתוך עזה. משלוחי הייצוא האחרונים עזבו את הרצועה באפריל 2009 וכללו פרחים בלבד.

שיפור קל בגישת חולים לשירותים רפואיים מחוץ לרצועת עזה

למצרים כ- 500 חולים, ביניהם רבים שהפניותיהם אושרו עוד בחודש יולי, אשר במהלכו לא נפתח המעבר כלל.

התדלדלות מלאי התרופות החיוניות

מספר פריטי התרופות שאזלו ממלאי בית המרקחת המרכזי (CDS) בעזה במהלך אוגוסט עמד על 100 מתוך 480 הפריטים הנכללים ברשימת התרופות החיוניות – נתון זה מייצג עלייה ביחס ל- 77 הפריטים שהיו חסרים ביולי, ו- 72 ביוני. למרות מספר משלוחים של תרופות שהגיעו לעזה ממשרד הבריאות הפלסטיני ברמאללה, כמות ומגוון הפריטים שנשלחו לא הספיקו כדי לתת מענה למחסור הנוכחי. יתירה מכך, פריטים רבים שאזלו מהמלאי בעזה אזלו גם בגדה המערבית. אם לא תתקבל אספקה מיידית של תרופות מסוימות, CDS מעריך שבמהלך ספטמבר יגיע מספר התרופות שאזלו מהמלאי ל- 140. לעומת זאת, חלה החודש ירידה במספר פריטי הציוד המתכלה שאזלו מהמלאי, מ- 140 ביולי ל- 94 באוגוסט, מתוך 700 הפריטים הנכללים ברשימת הציוד המתכלה החיוני.

פריטים שאזלו מהמלאי

מלאי	מרץ	אפריל	מאי	יוני	יולי	אוגוסט
תרופות	144	65	82	72	77	100
ציוד מתכלה	68	90	95	111	140	94

משק התרופות עומד בפני אתגרים משמעותיים. אחד מהם הוא מחירן הגבוה של התרופות, במקרים מסוימים עד פי שמונה ממחירן בשוק הבינלאומי. בעיות אחרות הדורשות פיתרון כוללות מתקני אחסון לא מתאימים, ליקויים בניהול המלאים, שיטות ההפצה, הבקרה ונוהגי מתן המרשמים. בעוד שחלק מבעיות אלו זכו לטיפול מצד WHO ו- Health Cluster, (אשכול אירגוני סיוע הפועל בתחום הבריאות) יש לעשות יותר על מנת לאפשר אספקה יעילה של תרופות ולקיים מנגנון ניהול יעיל. בינתיים, המחסור בתרופות ובציוד רפואי מתכלה (תחבושות, מזרקים וכו') ממשיך לסכן את חייהם של תושביה הפגיעים ביותר של רצועת עזה.

במהלך אוגוסט 2009, אישרה והנפיקה מחלקת ההפניות בחו"ל (RAD) של משרד הבריאות הפלסטיני 858 מסמכי הפניה עבור חולים הזקוקים לטיפול רפואי מתמחה שאינו זמין בעזה, נתון זה מייצג עלייה קלה ביחס לנתון המקביל מחודש יולי (797). כ- 35 אחוזים מהחולים הופנו לבתי חולים בגדה המערבית (כולל ירושלים המזרחית), 27 אחוזים לירדן. למרות שעם תחילת מבצע "עופרת יצוקה", בדצמבר 2008, חלה ירידה דרסטית במספר ההפניות לבתי חולים בישראל, מאז מאי 2009 החל נתון זה לעלות בהדרגה. הפניות לטיפולים בתחומי הקרדיולוגיה, אונקולוגיה, אורתופדיה ואופתלמולוגיה (רפואת עיניים) ייצגו 50-45 אחוזים מכלל ההפניות.

במהלך החודש, הנפיקה מנהלת התיאום והקישור המחוזית (מת"ק) 856 בקשות להיתר יציאה מעזה דרך מעבר ארז, ביניהן 221 בקשות עבור ילדים מתחת לגיל 16. בדומה לחודש הקודם, 70 אחוזים מהבקשות אושרו, אחוז אחד נדחה ו- 29 אחוזים (מתוכם 20 ילדים מתחת לגיל 16) התעכבו. המשמעות של "עיכוב בקשה" היא שהחולה לא קיבל כל תגובה מרשויות ישראל עד למועד יציאתו המתוכננת והוא איבד את התור שתיאם בבית החולים הרלוונטי. כשהדבר מתרחש, החולה נדרש לקבוע תור חדש ולאחר מכן להגיש בקשה חדשה לגמרי לקבלת היתר נוסף. כך מתארכת באופן משמעותי תקופת ההמתנה של החולה לקבלת הטיפול הרפואי הנחוץ לו. יותר משליש מהחולים שבקשותיהם התעכבו (84) התבקשו לעבור "ראיון" שב"כ כתנאי לעיבוד בקשתם. יתירה מכך, בעקבות הנחיות השב"כ, שלושה מבין החולים שזכו להיתר נעצרו במחסום ארז ויציאתם נמנעה מסיבות לא ידועות.

במהלך אוגוסט, אישר ארגון WHO כי תינוקת בת שנה שהופנתה לטיפול בבית חולים בגדה המערבית נפטרה בעת שהמתנה לקבלת תור בבית החולים. מאז תחילת השנה, תיעד WHO את מותם של 22 חולים בנסיבות דומות.

מעבר רפיח נפתח למעבר חולים בין ה- 3 וה- 7 באוגוסט. במשך פרק זמן זה חצו את המעבר

הסתיימה עונת קייטנות קיץ 2009 בעזה

באוגוסט, השלימה סוכנות אונר"א את תוכנית קייטנות הקיץ שלה, שנמשכה שמונה שבועות, בה השתתפו יותר מ-250,000 ילדים שנטלו חלק בפעילויות מגוונות כגון שחיה, כדורגל, כדורסל, אמנויות, אומנויות ובניית עיפופים. במהלך השבועות האחרונים של הקייטנה, שיעורי ההשתתפות המשיכו לחרוג ממספר הנרשמים ורוב אתרי התוכנית פעלו בתפוסה מלאה, או מעבר לכך.

כמו כן במהלך אוגוסט, סופקו שירותי קייטנה גם לילדים המאושפזים בבתי חולים והחוסים בבתי יתומים, אשר לא יכלו להגיע אל 152 אתרי הקייטנה שהיו פזורים ברחבי הרצועה. על מנת לבדר ילדים הרתוקים למיטתם, עשו עובדי הקייטנה שימוש במגוון אמצעים, ביניהם תיאטרון בובות, ליצנים והקרנת סרטים מצוירים.

סוכנות אונר"א קיבלה הודעה רשמית מהנהלת ספר השיאים של גינס, לפיה ילדי עזה שברו את השיא העולמי של מספר העיפופים הרב ביותר, ומסוגים שונים, המוזנקים באופן סימולטני; 3,710 עיפופים שהו באוויר בעת ובעונה אחת, בעוד שהשיא הקודם היה 967 עיפופים. כל העיפופים נבנו ע"י הילדים במסגרת הפעילויות בקייטנות הקיץ.

גישה חופשית לשטחים חקלאיים הממוקמים בתחומי הרצועה ולאפשר דיג ללא הגבלה במימיה הטריטוריאליים. אלו הם הצעדים הראשונים והדחופים ביותר הדרושים כדי להתחיל בבנייתם מחדש של בתים ותשתיות, בהחייאת הכלכלה ובשיקום כבוד האדם ברצועת עזה.²⁵

נושאים הנוגעים לשטח הפלסטיני הכבוש

סיכום נתוני הגנה על ילדים

שנת נכון, 2009 להיום	אוגוסט 2009	
11	2	ילדים פלסטינים הרוגים
1	0	ילדים ישראלים הרוגים
202	6	ילדים פלסטינים פצועים
1	0	ילדים ישראלים פצועים
262	0	ילדים פלסטינים שנעקרו מביתם כתוצאה מהריסה
לא ידוע	367	ילדים פלסטינים המוחזקים בבתי כלא ישראלים

בחזרה לבית הספר: המחסור במתקנים ובציוד משפיע על מאות אלפי ילדים

שנת הלימודים 2009-2010 החלה ב-23 באוגוסט, ברצועת עזה וב-1 בספטמבר בגדה המערבית, תוך חששות הנובעים מהמחסור המתמשך בחדרים ובחומרי לימוד.

שמונה-עשר בתי ספר ברחבי רצועת עזה עומדים

דוח OCHA בנושא השלכות ההומניטריות של המצור

החודש פרסם משרד OCHA את הדוח *נצורים: ההשלכות ההומניטריות של שתי שנות מצור על רצועת עזה*, המספק מבט מעמיק על השפעת המצור הישראלי על 1.5 מיליון תושבי עזה. הדוח מדגיש את הדרכים שבהן המצור גרם למשבר מתמשך בתחום כבוד האדם, הגורר השלכות הומניטריות שליליות, ביניהן הידרדרות תנאי החיים שנגרמה כתוצאה משחיקת הפרנסה ומהירידה ההדרגתית באיכותם של שירותים חיוניים בתחומי הבריאות, המים והתברואה והחינוך.

המצור מתקיים לצד תקריות אלימות חוזרות ונשנות והפרות של זכויות אדם, שמקורם בסכסוך הישראלי-פלסטיני ובשלטון חמאס ברצועה. מניעת זכותם של הפלסטינים לצאת את הרצועה או לנסוע בחופשיות אל הגדה המערבית, בייחוד כאשר קיים איום על חייהם, על ביטחונם האישי או על חירותם, מהווה מרכיב מרכזי נוסף של המשבר הנוכחי בתחום כבוד האדם. הייתה לכך השפעה הרסנית במהלך מבצע "עופרת יצוקה", המתקפה הצבאית אליה יצאה ישראל ב-27 בדצמבר 2008, והדבר תרם למספרם הרב של מקרי המוות, הפציעה והטראומה בקרב אזרחים. מבצע "עופרת יצוקה", אשר נמשך שלושה שבועות, כלל גם הריסה של בתים, תשתיות ונכסים יצרניים בהיקף נרחב.

הדוח מסתיים בקריאה לממשלת ישראל להסיר את ההגבלות שהטילה על גבולות עזה; לאפשר

דוח בנושא פגיעה בילדים פלסטינים

במהלך החודש, פרסמו הסניפים הישראלי והפלסטיני של ארגון DCI ("הגנה על ילדים בעולם") דוח משותף שהוגש לוועדת האו"ם לזכויות הילד (CRC) שנועד לסייע בסקירה מטעם CRC של הדוח הרשמי שהגישה ישראל, אשר הוגש במסגרת הפרוטוקול האופציונלי בנוגע למעורבות ילדים בעימות מזוין²⁷. הדוח של ארגון DCI, העוסק בתקופה שבין ינואר 2005 ויוני 2009, מספק תיעוד של מקרים שבהם השתמשו כוחות הביטחון הישראליים בילדים פלסטינים כמגינים אנושיים וכמודיעים, באופן המהווה הפרה של סעיף 2 של הפרוטוקול האופציונלי.

הדוח מתעד חמישה אירועים שהתרחשו בגדה המערבית ובעזה, בהם עשרה ילדים פלסטינים, הצעירים ביניהם בני תשע, שימשו כמגינים אנושיים או אולצו לסייע לחיילי צה"ל בפעילות צבאית, כולל במהלך מבצע "עופרת יצוקה" שנערך לאחרונה בעזה. בעקבות תלונות שהוגשו לפרקליט הצבאי הישראלי ע"י ארגון זכויות האדם עדאלה, פתחה המשטרה הצבאית בחקירות פליליות והחלה בגביית עדויות²⁸. הדוח גם מתעד שישה מקרים של שימוש בטכניקות של כפייה במהלך חקירות שב"כ, בהם העידו ילדים שהם התבקשו לשמש כמודיעים.

הליך הפניה המשולב ומימונו

הליך הפנייה המשולב (CAP) לשנת 2010 יצא לדרך עם ארבע סדנאות מחוזיות שנערכו ברחבי השטח הפלסטיני הכבוש, לרבות ברצועת עזה, בהשתתפות כ- 400 עובדים מטעם סוכנויות ואיגודים הומניטריים, ביניהם ארגונים לא-ממשלתיים מקומיים ובינלאומיים, סוכנויות או"ם, נציגי הרש"פ ונציגי המדינות התורמות. הסדנאות התמקדו בזיהוי קהלי היעד הנזקקים ביותר והצרכים ההומניטריים הדחופים ביותר בשטחים הכבושים לקראת השנה הבאה. יוענק סיוע הומניטרי בתשעה תחומים ותוענק עדיפות למענה לצרכים הבסיסיים ביותר בשלושה תחומים: מים ותברואה, הגנה וחינוך. כל תחומי הסיוע חולקים בעיה משותפת והיא הגישה: גישה למים, גישה לאדמות, גישה לחינוך ולשירותי בריאות. סדנה בת יומיים ברמה הארצית התקיימה ברמאללה ב- 9-10 בספטמבר 2009.

עדיין בהריסותיהם מאז מבצע "עופרת יצוקה" ולא ניתן לשפץ ולשקם לפחות 280 בתי ספר שספגו פגיעות קלות עד קשות עקב האיסור המתמשך שמטילה ישראל על ייבוא חומרי בניין וציוד חיוני נוסף לרצועה; מצב דברים זה יוצר בעיה קשה של צפיפות יתר בכיתות, כמו גם שיבושים במהלך יום הלימודים עקב מחסור מתמשך במחברות, ספרי לימוד וציוד לימודי אחר.

מדוח משותף שפרסמו שני ארגונים לא-ממשלתיים ישראליים (האגודה לזכויות האזרח בישראל ועיר עמים) עולה כי בירושלים המזרחית לפחות 30,000 ילדים פלסטינים נאלצים ללמוד בבתי ספר פרטיים ולשלם שכר לימוד יקר עקב המחסור בכ- 1,000 כיתות לימוד במערכת החינוך הציבורי, המנוהלת ע"י עיריית ירושלים ומשרד החינוך הישראלי.

הדוח גם מעריך שיותר מ- 5,000 ילדים פלסטינים בגיל בית ספר אינם רשומים כלל בבית ספר כלשהו בירושלים המזרחית. לפי התקשורת הישראלית, עיריית ירושלים דחתה את ממצאי הדוח בטענה שהיא מצמצמת בהדרגה את הפערים בין מערכות החינוך של ירושלים המזרחית והמערבית²⁶.

בשטח C שבשליטת ישראל, זיהו אנשי OCHA לפחות עשרה בתי ספר המנועים מהרחבת מתקניהם עקב היעדר היתרי בנייה מטעם המנהל האזרחי הישראלי, או שנאלצו לבנות ללא היתר וקיבלו כתוצאה מכך צווי הפסקת עבודה או צווי הריסה. בתי ספר רבים החלו להשתמש באוהלים, צריפוני פח, מבני בטון חשוף ומבנים מאולתרים אחרים המספקים הגנה מסוימת מפני תנאי מזג האוויר. יתירה מכך, לפחות בית ספר אחד, הממוקם ממזרח לירושלים המזרחית והמספק שירותי חינוך לילדי שבט ג'האלין הבודאי, מיועד להריסה באופן מלא. בית הספר נבנה במטרה לשמש כ- 100 תלמידים בגילאי 4 - 7. בית הספר הקרוב ביותר ממוקם במרחק 13 ק"מ, ביריחו, וכיוון שאין תחנות של תחבורה ציבורית בקרבת מקום מגורי השבט, הדרך אל בית הספר מהווה סכנה עבור ילדים העושים אותה ללא ליווי. לדברי נציג השבט, במהלך השנתיים האחרונות נהרגו בתאונות דרכים לפחות שלושה ילדים מקהילתו, בזמן שצעדו על כביש מס' 1. קהילות מרוחקות רבות, אשר אין בקרבתן מוסדות חינוך, נאלצות לבחור בין שיכון ילדיהן בבתי קרובים בקרבת בתי ספר קיימים לבין נשירתם ממערכת החינוך.

81,000 דולר באמצעות קרן התגובה ההומניטרית (HRF). המיזם מתמקד בקהילות השוכנות בסמוך למפעל הטיפול בשפכים בבית לאהיה ומיועד להפחית את הסכנות הבריאותיות הנובעות מהמפעל, הסובל מליקויים, ולמנוע דליפת שפכים אל האקוויפר. המימון באמצעות קרן HRF עומד כיום על 2.5 מיליון דולר, לאחר שהתקבלה תרומה חדשה בסך 1.4 מיליון דולר מהסוכנות השבדית לשיתוף פעולה ופיתוח בינלאומי (SIDA).

בסוף אוגוסט, הושק דף הבית של HRF באתר האינטרנט של OCHA. האתר מכיל מידע בנוגע לסטטוס המימון של מיזמי HRF, דוחות שנתיים, הנחיות, דוחות מעקב ויישום מיזמים.

שיעור המימון של ה-CAP המתוקן לשנת 2009 עומד על כ-65 אחוזים – עד כה התקבלו 520 מיליון דולר מתוך 803 מיליון הדולר שהתבקשו במסגרתו. מיזמים ברצועת עזה, הכוללים מספר מיזמים חדשים המשותפים גם לגדה המערבית, זכו למימון בסך 400 מיליון דולר. התחום הנרחב ביותר, תחום המזון, המייצג כשליש מצורכי המימון של CAP, זכה עד כה למימון בסך 134.4 מיליון דולר, מתוך 256.4 מיליון הדולר שהתבקשו. תחומי השיקום הכלכלי, התיאום והתמיכה והחינוך והבריאות זכו למימון בשיעור של יותר מ-40 אחוזים.

במהלך אוגוסט, זכה מיזם אחד של ארגון "פעולה נגד רעב" (Action Against Hunger) למימון בסך

1. לפרטים נוספים על מגמה זו ראו OCHA, מעקב הומניטרי, יולי 2009, עמ' 3.
2. בצלם, "מעצרי לילה בבילעין", מוצג בכתובת http://www.btselem.org/hebrew/separation_barrier/20090818_night_arrests_in_bilin.asp.
3. חיים לוינסון, "רעולי הפנים יכולים לישון בשקט, המשטרה סגרה את התיק", הארץ, 21 באוגוסט 2009.
4. צו הפסקת עבודה מונפק לפני צו הריסה סופי.
5. עקירה מובילה לעתים קרובות לפיצול המשפחה ותקופה ארוכה של חוסר יציבות, פגיעה בתנאי החיים וגישה מוגבלת לשירותים בסיסיים כגון מים, חינוך ובריאות. ההשפעה על הילדים עלולה להיות הרסנית במיוחד וכוללת מצוקה נפשית דוגמת דיכאון, קשיי ריכוז ותוקפנות מוגברת. ראו בתים הרוסים: התמודדות עם ההשפעה של הריסת הבית על משפחות וילדים פלסטינים, מרכז הייעוץ הפלסטיני, ארגון Welfare Save the Children UK וארגון Association, אפריל 2009.
6. עיר עמים, התנחלות ישראלית בקהילות פלסטיניות במזרח ירושלים, תמונת מצב, אוגוסט 2009.
7. סעיף 49, פסקה 6 של אמנת ז'נבה הרביעית. במסגרת האמנה בדבר הגנה על אזרחים בעת מלחמה נאמר כי הכוח הכובש "לא יגרש ולא יעביר חלקים מאוכלוסייתו האזרחית לשטח שנכבש על ידו".
8. ראו OCHA, ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות ותשתיות ישראליות אחרות על הפלסטינים בגדה המערבית, יולי 2007.
9. לפרטים נוספים בנוגע להשפעה של הקלה זו על הגישה לרקע הירדן, ראו את דוח המעקב ההומניטרי הבא, של חודש ספטמבר.
10. מניין 619 המכשולים אינו כולל את הנתונים הבאים, החשובים באותה מידה: 84 מכשולים החוסמים את גישת הפלסטינים ותנועתם באזור העיר חברון המצוי בשליטת ישראל (H2), 63 נקודות מעבר לאורך הגדר, המכונות גם "שערי גדר", השולטות בתנועת הפלסטינים אל שטחי
- הגדה המערבית הממוקמים ממערב לגדר ו-70 מחסומים אקראיים ("מדלגים") בממוצע הנפרטים מדי שבוע מאז תחילת 2009.
11. ראו OCHA, מרחב מצטמק: התכווצות המרחב העירוני ופיצול האזורים החקלאיים בנפת בית לחם, מאי 2009.
12. לפרטים נוספים בנוגע לתהליך זה והשלכותיו ראו OCHA, גישה ותנועה בגדה המערבית, עדכון מאי 2009, מוצג בכתובת http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_movement_and_access_2009_05_21_hebrew.pdf.
13. למרות שגבעת האבות ממוקמת בצמוד לאזור H2, היא שייכת מבחינה מנהלית להתנחלות קריית ארבע.
14. לפי אמנת האו"ם בדבר זכויות וחסינויות (1946), רכוש האו"ם ונכסיו אמורים להיות חסינים בפני חיפוש ולפיכך, עובדי האו"ם מונחים שלא לאשר חיפושים פנימיים בכלי רכבם.
15. צו צבאי מס' 1644/2009, תיקון 109.
16. ארגון DCI-Palestine, "דוח בנושא ילדים פלסטינים עצורים", 2007, מוצג (באנגלית) בכתובת <http://www.dci.pal.org/english/publ/research/2008/PCPReport.pdf>. ארגון יש דין, "משפטים בחצר האחורית: מימוש זכויות ההליך ההוגן בבתי המשפט הצבאיים בשטחים", דצמבר 2007, מוצג בכתובת <http://www.yesh-din.org/site/images/BackyardProceedingsHeb.pdf>.
17. אמנת האו"ם לזכויות הילד, סעיף 40 (3).
18. מסקנות הועדה נגד עינויים, ישראל, CAT/C/ISR/CO/4, מוצג (באנגלית) בכתובת <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/cobs/CAT.C.ISR.CO.4.pdf>, פסקה 27.
19. FAO ו-WFP, דוח ממצאי סקר בתחום הסוציו-אקונומי והביטחון התזונתי בגדה המערבית, אוגוסט 2009. איסוף הנתונים בוצע ע"י הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (PCBS). הדוח פורסם במספר אתרי אינטרנט, ביניהם אתר OCHA.

25. נצורים: ההשלכות ההומניטריות של שתי שנות מצור על רצועת עזה, OCHA, אוגוסט 2009. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_gaza_blockade_special_focus_hebrew.pdf

26. דן אייזנברג, "מחסור בכיתות בירושלים המזרחית מציין את תחילת שנת הלימודים", אנגלית, ג'רוזלם פוסט, 2 בספטמבר 2009.

27. ארגון DCI-Palestine, ילדים פלסטינים אסירים: יחס בלתי הולם ועינויים שיטתיים וממוסדים של ילדים פלסטינים בידי רשויות ישראל. מוצג (באנגלית) בכתובת <http://www.dci-pal.org/english/publ/research/CPReport.pdf>.

28. עדאלה, אנגלית/עברית, גיליון מס' 62, יולי 2009.

20. ביטחון תזונתי מתקיים כאשר כל האנשים, בכל עת, נהנים מגישה פיזית, חברתית וכלכלית למזון מספיק, בטוח ומזין העונה על צוריהם התזונתיים ועל העדפותיהם, כתנאי לקיום אורח חיים פעיל ובריא. חוסר ביטחון תזונתי מתקיים כאשר גישה זו נמצאת בסכנה.

21. לפרטים נוספים על אופיין של הגבלות אלו, ראו OCHA, נצורים: ההשלכות ההומניטריות של שתי שנות מצור על רצועת עזה, אוגוסט 2009, עמ' 7-10.

22. "רקטות מעזה: הריגה ופגיעה של אזרחים ישראלים מפגיעת רקטות פלשתיניות" ו-"נהרגו עם דגל לבן: מקרי הרג של אזרחים פלסטינים במבצע עופרת יצוקה".

23. משרד החוץ הישראלי, המבצע בעזה – היבטים עובדתיים ומשפטיים, 29 ביולי 2009, מוצג בכתובת http://www.mfa.gov.il/MFAHeb/Diplomatic+updates/Events/The_Operation_in_Gaza_-_290709.

24. יעקב כץ, "המשטרה הצבאית החלה בחקירת הריגתם של אזרחים שנופפו בדגל לבן בעזה", אנגלית, ג'רוזלם פוסט, 8 בספטמבר 2009.

הנוסח המחייב הוא המקור בשפה האנגלית, לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2009_august_english.pdf

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכנויות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזרית ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטארי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for

Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), Campaign for the Right to Enter; ACF-E, AAA, ACPP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

*לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל ליין, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962